

Přednáška: Mgr. Alena Skotáková, Ph.D.

SPECIFICKÉ PORUCHY UČENÍ

SPECIFICKÉ PORUCHY UČENÍ

- SPU se mohou ve srovnání s tělesným, smyslovým či mentálním postižením jevit jako méně závažné
- Pro žáky s těmito poruchami a jejich rodiče však znamenají velkou překážku na vzdělávací cestě
- Pojem SPU označuje různorodou skupinu poruch často na podkladě dysfunkce centrální nervové soustavy
- Často jsou doprovázeny dalšími příznaky

- Termíny – specifické vývojové poruchy učení nebo chování, specifické poruchy učení, vývojové poruchy učení
- 3-4 % dětí školního věku a mládeže trpí specifickými poruchami učení
- Důležité:
 - včasné rozpoznání dětí s možným rizikem poruch učení
 - včasná podpora rizikových dětí vedoucí k prevenci poruch učení

SPECIFICKÉ PORUCHY UČENÍ

- DYSLEXIE – specifická porucha čtení, projevující se neschopností naučit se číst běžnými výukovými metodami. Dítě má problémy s rozpoznáním a zapamatováním si jednotlivých písmen (podobná b-d, s-z, t-j, podobných hlásek a-e-o, b-p). Náročné je spojování hlásek v slabiku a souvislé čtení slov, související s oslabením v oblasti spolupráce obou hemisfér.

- DYSGRAFIE – specifická porucha grafického projevu postihuje **celkovou úpravu** písemného projevu, osvojování jednotlivých písmen, napodobení tvaru, spojení hlásky s písmenem a řazení písmen, zaměňují tvarově podobná písmena, tiskací a psací písmena. Písmo je neuspořádané, těžkopádné, neobratné. Píše pomalu, namáhavě, psaní vyžaduje hodně pozornosti.

- DYSORTOGRAFIE – specifická porucha pravopisu, vyskytující se velice často s dyslexí. Týká se tzv. specifických dysortografických jevů – vynechávky, záměny tvarově podobných písmen v písemné podobě, zkomoleniny, chyby z artikulační neobratnosti. Ovlivňuje proces aplikace gramatického učiva. Ústně zdůvodní, potřebují čas a reedukaci.
- DYSKALKULIE – specifická porucha matematických schopností – zvládání základních početních výkonů
- DYSMÚZIE, DYSPINXIE, DYSPRAXIE – nevyskytují se v zahraniční literatuře, české specifikum

ETIOLOGIE SPU

- LMD (příčiny encefalopatické) – cca 50%
- Dědičnost (příčiny hereditární)- cca 20%
- Kombinace LMD a dědičnosti (příčiny smíšené) – cca 15%
- Neurotická nebo nezjištěná etiologie – cca 15%

LMD, ADD, ADHD

- LMD – lehká mozková dysfunkce, v zahraničí uváděný pojem ADD, ADHD – syndrom deficitu pozornosti s hyperaktivitou – syndrom příznaků, které se mohou lišit či vyskytovat společně, avšak mají stejného jmenovatele – oslabené funkce centrální nervové soustavy

CO BY MĚL PEDAGOG VĚDĚT:

LMD (ADHD) se může projevovat ve třídě takto:

- **Impulzivita:** mluví, když nejsou tázáni, vykřikují, dělají cvičení bez pokynů apod.
- **Slabá „pracovní“ paměť:** neschopnost aplikovat koncept
- **Dys-organizace:** problémy s plánováním, zapamatováním si stejných nebo podobných kroků, směrů a materiálů
- **Hyperaktivita:** neposedné, roztěkané chování
- **Nepozornost:** denní snění, rozladěnost neschopnost udržet pozornost
- **Obtíže při zpracování verbálních informací:** riziko jazyk. problémů

CO BY MĚL PEDAGOG VĚDĚT:

Děti s LMD (ADHD) mají nejlepší výsledky v:

- **Stručnosti** – krátkodobé aktivity
- **Různorodosti** – změna, pestrost úkolů
- **Struktuře** – rutina, organizace

Děti s LMD (ADHD) trpí poruchami komunikace

- Postižena je **jemná koordinace artikulačních pohybů**, řeč je pomalá, těžkopádná.
- **Asimilace souhlásek** při výslovnosti slov nebo slovních skupin (sykavky, d, t, n, d', t', ň)
- **Narušen jazykový cit** – rozvoj slovní zásoby, porozumění mluvené řeči, hledání slov potřebných k vyjádření myšlenky, ...

CO BY MĚL PEDAGOG VĚDĚT

S LMD (ADHD) se pojí také poruchy chování:

- **Primární** symptomy jako součást LMD a deficitů dílčích funkcí:
 - poruchy pozornosti
 - infantilní chování – souvisí s nerovnoměrným vývojem dětí
 - zvýšená vzrušivost – výrazně reagují na nepříjemné zvuky, vyznačují se zvýšenou pohotovostí
- **Sekundární** – jako důsledek prožívání neúspěchu, negativního hodnocení dospělých a zejména jako „výraz pocitu bezmoci vůči obtížím“

PREVENENCE, SCREENING

- Primární prevence – jakékoliv kroky , které přispívají k podpoře psychického zdraví
- Screening – provádíme u dětí předškolního věku a u žáků po nástupu do školního vzdělávání

FORMY VZDĚLÁVÁNÍ A POSKYTOVÁNÍ REEDUKAČNÍ PÉČE

- **Individuální péče** prováděná v rámci vyučování učitelem kmenové třídy – u mírnějších poruch.
- **Individuální péče prováděná učitelem**, který je absolventem speciálního kurzu. Péči zajišťuje i **speciální pedagog** či školní psycholog. Působí na ZŠ, reedukace probíhá formou dyslektických kroužků, kabinetů dyslektiků, reedukační péči a postupy konzultuje s poradenskými pracovišti
- **Skupiny individuální péče při základních školách**. Dítě dochází v průběhu dne do speciální třídy (ČJ se zaměřením na reedukaci), vrací se do kmenové třídy. Zajišťuje speciální pedagog.

FORMY VZDĚLÁVÁNÍ A POSKYTOVÁNÍ REEDUKAČNÍ PÉČE

- „Cestující učitel“ - většinou pracovník PPP nebo SPC v průběhu vyučování provádí reedukaci
- Speciální třídy pro děti s poruchami učení a chování. Snížení počet žáků, vyučuje speciální pedagog, třídy se zřizují při ZŠ, individuální přístup, reedukace v průběhu celého vyuč. procesu.
- Speciální školy pro děti s poruchami učení
- Třídy při dětských psychiatrických léčebnách – děti s těžkým postižením, nebo kombinované postižení, probíhá reedukace, terapeutická i medicínská péče
- Individuální a skupinová péče – v PPP, SPC. Formou edukativních a stimulačních skupin, individuálně vedená reedukace, zapojí se i rodiče

NALEZENÍ SPRÁVNÉHO STYLU VÝUKY

- **Auditivní typ** – převažuje učení sluchovou cestou (nejvíce využívá poslech výkladu, komunikuje s učitelem, klade otázky, učivo si nahlas předříkává, namlouvá na diktafon, učí se s rodičem pomocí rozhovoru)
- **Vizuální typ** – převažuje učení zrakovou cestou (využívá učebnice, zápisy v sešitech, dělá si výpisky, taháky, přehledy, využívá nákresy, diagramy, učí se pomocí pozorování)
- **Haptický typ** – převažuje učení pomocí hmatu (názorné pomůcky, pokusy, manipulace s konkrétními předměty)
- **Motorický typ** – převažuje učení pomocí pohybu (při učení chodí, mění často polohu, využívá rytmičtější učební materiály)

PODPŮRNÁ OPATŘENÍ VE ŠKOLE

- Posadit dítě před sebe, samotné nebo vedle klidného dítěte
- Vysvětlovat novou látku krátkými větami a jednoduchými slovy
- Ujišťovat se, že vše dobře pochopilo, vštěpovat poslušnosti
- Domluvit se na úkolech – krátké termíny, ma známkování, na počtech možných chyb, na počtu zadaných úkolů
- Vyhnout se únavě, rychlému tempu, pomoci najít si čas na daný počet cvičení
- Nechat dítě odpovídat na otázky, dodávat odvahu přeskakovat otázky
- Vyhnout se učení těžké látky po aktivitě, která dítěti vzala mnoho energie
- Pomoci v počátku plnění úkolu, trpělivost při pomalosti
- Rozvíjet odborné poznatky
- Podporovat a nechat zažívat úspěch
- Vytvořit si pomůcky

POUŽITÁ LITERATURA

- Bartoňová, M., Vítková, M. *Strategie ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a specifické poruchy učení. Texty k distančnímu vzdělávání.* Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-140-9
- PIPEKOVÁ, J. (ed.) *Kapitoly ze speciální pedagogiky.* 2., rozšířené a přepracované vydání. Brno : Paido, 2006. ISBN 80-7315-120-0.